

Ondřej Zavadil: Tzv. Arabská „Anonymní relace“ jako pramen k dějinám Velké Moravy.
Magisterská práce. Praha, Pedagogická fakulta UK 2006. 150 stran textu.

Posudek oponenta magisterské práce

Ondřej Zavadil si ve spolupráci s Dušanem Třeštíkem zvolil téma velmi náročné, avšak mimořádně závažné. Arabská „Anonymní relace“ (dále AR), jejíž údaje vtělil do svého díla roku 907 zesnulý Ibn Rusta (současná Encyclopaedia Iranica ho nazývá Ebn Rosteh) představuje jeden z nejstarších a nejspolehlivěji datovaných pramenů o raných dějinách střední a východní Evropy. Celý komplex problémů kolem ní je však natolik spletitý a náročný na řešení, že se bez zvláštní péle a bez pomoci kvalifikovaného arabisty nedá zvládnout. Autorovi práce se poštěstilo získat velmi laskavou spolupráci profesora Rudolfa Veselého, jednoho z nejpřednějších arabistů této země. I tak však vynaložil obrovské úsilí, aby svůj pramen interpretoval a svědomitě rozebral a zhodnotil zprávy, které podává nejspíše skutečně o Moravě devátého století.

V úvodní části práce Zavadil charakterizuje hlavní názory o vzniku AR a shrnuje její údaje týkající se dějin Moravy v 9. století. Dochází k závěru, že text sám vznikl nejspíše v poslední čtvrtině devátého století. Správně spatřuje v popisovaných skutečnostech údaje o Svatoplukově dvoře a po právu vysoko hodnotí pramenné údaje AR. K této části práce pouze několik drobných připomínek:

Str. 16 a dále – jméno autora Ibn Khurdadbih se dnes přepisuje podle „Encyclopaedia Islamica“ (1986-1990, Leiden : E. J. Brill) jako Ibn Churdasbīh;

str. 23 – „král-kaplan“ je nevhodný doslovný překlad z polštiny, česky správně „kněžský král“, „sakrační panovník“ nebo podobně;

str. 28 - Ibráhím ibn Ja'qúb: chronologie jeho návštěvy Prahy není jasná, jde buď o léta 961-962 nebo 965-966¹;

str. 44 – muslimský autor al-Bakrī nepatří do 9. století, nýbrž do století 11.

Dále se autor zabývá titulem „župan“, doloženým AR pro zástupce východoevropské říše, o které je v ní řeč. Za pomoci profesora Veselého argumentuje přesvědčivě v tom smyslu, že jde o výpůjčku z některého z jazyků východních, nejspíše íránských, přešlých do slovanštiny v souvislosti s přebíráním východních společenských struktur skupinami slovanského obyvatelstva. Tímto směrem vede i doložení tohoto výrazu v nápisu řeckým písmem a neznámým jazykem na jedné z nádob z pokladu zlatého stolního servisu nejspíše avarského původu, nalezeného kdysi na lokalitě Nagyszentmiklós (dnes Sînt-Nicolaul-Mare v Rumunsku). „Župan“ jako takový znamená Zavadilovi „vznešený, přední, vybraný“ a podobně, takže správně poznamenává, že tento titul Svatoplukovu zástupci nejspíše opravdu náležel. Další drobné připomínky:

Str. 76 (a také 83), avarština: namísto výrazu „turko-tatarské jazyky“ se dnes užívá výrazu „turkické jazyky“. Obecně je tu třeba opatrnosti, neboť avarština nezanechala téměř žádné památky a východní kočovníci mohli v řadě případů hovořit jazyky turkickými i íránskými.

V následující pasáži o Svatoplukových vladařských insigniích se Zavadil dobírá významného závěru, že není pochyb o tom, že Svatopluk veřejně vystupoval opatřen korunou, diadémem nebo jiným odznakem moci podobného rázu. Naneštěstí však nemáme nejmenší představy o tom, z jakého titulu tak učinil, a jakékoli úvahy o tom, z čí moci a z čího rozhodnutí spočinula tato insignie na vladařově hlavě, postrádají spolehlivého základu.

¹ K tomu poznámku: Nový překlad Ibráhímovo textu uveřejnil nyní Dmitrij Mišin: Dmitrij Mishin: Ibrahim ibn Ya'qub At-Turtushi's Account of the Slavs from the Middle of the Tenth Century, „Annual of Medieval Studies at the Central European University“, Budapest 1994-1995, 184-200.

Zavadil uzavírá svou práci obsáhlým pojednáním o těch pasážích AR, které popisují fiskální a vojenské organizační struktury Svatoplukovy državy. Velmi usilovným studiem opět celou otázku moravského vojenství zasazuje do evropského kontextu, a charakterizuje výzbroj a výstroj moravských jednotek a jejich bojovou taktiku. Opět jen drobnosti, tentokrát terminologické:

str. 105 – namísto „brnění“ je třeba užívat správného „zbroj“.


str. 108 – namísto „řetízková košile“ je třeba užívat správného „kroužková košile“ či „brněná košile“, neboť výraz „brň“ označuje kroužkové kovové pletivo.

str. 114: Diedenhofen a Thionville jsou jedna a tatáž lokalita, nazývaná různě německou a francouzskou literaturou.

Je mi potěšením konstatovat, že výše uvedený komentář nijak nesnižuje hodnotu mimořádně pečlivé a důkladné práce Ondřeje Zavadila. Autor prokázal nade vší pochybnost, že text, který předložil, splňuje více než bohatě všechny podmínky kladené na práci diplomní. Proto nemám pražádné námítky proti předložení této práce k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji stupněm „výborně“ (1).

Práci pokládám za natolik kvalitní, že doporučuji její přijetí jako práce rigorosní.

V Praze dne 14. 5. 2006.


.....
doc. PhDr. Petr Chrávát, DrSc.
Katedra dějin a didaktiky dějepisu
Pedagogická fakulta Karlovy univerzity
M. D. Rettigové 4
116 39 Praha 1